

КАРИБСКАТА КРИЗА – ПОЛИТИКА И ИНТЕРЕСИ НА САЩ В КАРИБСКИЯ РАЙОН

Мария Николова¹

През 1962 година една криза, която разтърсва света, дава пълен израз на натрупаното напрежение от края на Втората световна война. Карибската криза, разразяваща се в рамките на 14 дни е апогеят на обтегнатите отношения между лидерите на сформираните вече Източен и Западен блок, характеризиращи Студената война – СССР и САЩ. Претенциите за икономическо, военно и идеологическо надмощие изправят двете суперсили една срещу друга на остров Куба.

Съединените щати, които имат традиционен интерес по отношение на Латинска Америка, са готови да предприемат крути мерки за защита на стратегическите си интереси. От финансови стимули до организирането на кървави преврати и поставянето на марионетни правителства. Намесата на Вашингтон включва и поддръжката на всевъзможни контрареволуционни движения, които биха попречили на промени в статуквото им на политически и икономически монополист, влизат в дългосрочната им външнополитическа стратегия. Това положение с основание можем да твърдим, че продължава до кубинската революция през 1959 година, когато с появата на костеливия и независим Фидел Кастро, се налага преосмислянето на цялостната им концепция.

Карибската криза е кулминацията на студената война, както и израз на териториалната, научно-техническата и идеологическа надпревара между САЩ и СССР. Куба като страна от Латиноамериканския континент е част от империалистическите интереси на северноамериканската суперсила.

1. Политиката на САЩ през 50-60-те години

Ако САЩ се появяват на европейската сцена едва към края на Втората световна война, променяйки радикално политиката си от изолационизъм към активна външна политика (Доктрината Труман)², то линията им на поведение в южното полукълбо е заложена още през 1823г. с Доктрината Мънро. Според нея Съединените щати няма да се намесват във вътрешните работи на съществуващите европейски колонии. Второ, ще стоят на страна от Европа, нейните алианси и нейните непрестанни войни. Трето, “от този

¹ Магистър по международни отношения, НБУ.

² История на американския народ, Пол Джонсън, РИВА 2002, с. 891

момент нататък Северна и Южна Америка не следва да се смятат за обект на бъдеща колонизация от страна на Европейските сили”. Четвърто, поради очевидната разлика между политическите системи на двата континента, Съединените щати “ще гледат на всеки опит да се установи европейска политическа система в която и да е част от това полукълбо, като на заплаха за мира и сигурността”. Испаноамерика и Карибите се считат за зона за национална сигурност и империалистическа експанзия за САЩ.³ Доктрината Мънро е не само ясното заявяване на категорична позиция, но и начин за ограничаване на териториалните претенции на Европа в региона.

Израз на тази позиция е освобождението на Куба от испанското господство. През 1895г. САЩ започват война със свои войски срещу Испания на кубинска територия. Испанските войници, изтощени от войната не се съпротивляват дълго. Американските окупационни власти установяват военен режим в Куба от 1 януари 1899г., с което се прекратява испанското господство. Населението отново въстава срещу окупаторите. Цяла Латинска Америка подкрепя кубинското съпротивителното движение . САЩ се поколебават да анексират Куба, но търсят начин да я контролират и това да е регламентирано в конституцията. През 1901г., само дни преди окончателната победа на Куба над испанските колонизатори, президентът МакКинли изпраща американски войски и я превръща в протекторат на САЩ.⁴ Но трагедията на Куба не свършва дотук. През същата 1901г. американският конгрес приема прословутата “поправка Плат”. Според нея правителството на Куба се задължава ”никога да не сключва договор или акт с друга държава, който би накърнил независимостта на Куба и в никаква форма няма да позволява на която и да е друга страна да пребивава в която и да е част на острова или да осъществява контрол над него. [...] Куба е съгласна, че САЩ могат да осъществяват интервенция в защита на независимостта на острова и да защитават населението му, а също и в името на собствената си отбрана, кубинското правителство да продаде или да даде в аренда на САЩ участъци земя в някои определени пунктове, местоположението, на които ще се съгласува с американския президент.”⁵

Според договорът уточняващ взаимоотношенията между двете страни (2 март 1901г.), чл.6 , включен в Допълнения на Конституцията на Република Куба, обнародван на 20май 1902г. се казва: “Остров Пинос остава извън пределите на Куба [...] оставайки за един бъдещ договор фиксирането на принадлежността му[...]”⁶ Договорът е съгласуван през 1903 и е трябвало да бъде ратифициран от Конгреса на САЩ в рамките на 6 месеца, но реалното му ратифициране изчаква до 1925година.

Член II от същия договор продължава: ”Този отказ - от страна на Съединените Щати – от претенции за собственост на гореспоменатия остров Пинос, се прави предвид концесиите на мините и военноморски бази на Остров Куба[...]

³ История на американския народ, Пол Джонсън, РИВА 2002, с. 355

⁴Е. Пенчева, Шансовете на демокрацията в Латинска Америка, ИК “Интелект-А”, С., 1997, с.47-48

⁵Цитат по Е. Пенчева, Шансовете на демокрацията в Латинска Америка, с. 76-77

⁶ Perez Concepcion, H., El peligro mayor: seleccion de textos historicos acerca del desprecio y las ambiciones yanquis por Cuba.

Член III, както и допълнителните уговорки към договора гарантират интересите на американския капитал и политически чадър:

“Гражданите на САЩ, които [...] пребивават или притежават собственост на Остров Пинос, няма да подлежат на каквото и да е дискредитиране на правата и привилегиите, които вероятно са придобили преди ратификацията на този Договор; ще могат да останат на него {на Острова}, или да излизат от него, запазвайки всички свои права на собственост или разполагат със споменатите владения и с техните продукти. Ще имат също така право да ръководят своите индустрии, търговия и професии [...]

Всички клаузи или условия - съществуващи или бъдещи в Договора, [...] ще са приложими за територията и жителите на Остров Пинос.

Терминът “други чужденци” [...] ще бъде интерпретиран в следния смисъл: “чужденци, които получават по-благоклонно отношението от Правителството на Куба”.⁷

През 1904г. президентът Теодор Рузвелт оповестява политиката на “голямата тояга”, чрез която САЩ се самопровъзгласяват за полицейски жандарм под лозунг “Америка за американците”⁸. За да се оправдае намесата във вътрешните работи на страните от Централна Америка и не само там, към доктрината Мънро се добавя допълнителна клауза. Президентът заявява:

“Всяка страна, чийто народ има добро поведение, може да разчита на сърдечното ни приятелство. Ако проличи, че една нация умее да защитава разумно и по подобаващ начин интересите си, ако поддържа реда и изпълнява задълженията си, няма защо да се страхува, че Съединените щати ще се намесят. Постоянно демонстрираното неправилно поведение обаче и неумението да се държат здраво в ръце юздите на цивилизацията, могат да наложат абсолютната необходимост от интервенция на една цивилизована държава, както в Америка, така и в която и да е друга част на света.”⁹

Няколко години по-късно, през 1908г., държавният секретар на САЩ, А. Рут, заявява: “Интервенциите, като политиката на САЩ, са оправдани по всяко време, щом като се посяга на капитала на техните граждани. Единствено въпрос на време е , кога над Мексико, Централна Америка и Карибските острови, които още не ни принадлежат ще се развее нашия флаг”¹⁰

По-ясно не би могло и да бъде. След Втората световна война единствената държава, която излиза с цветуща икономика и пълна липса на разрушения на своя територия са САЩ. Младата демокрация се ангажира с политическите и икономически промени на Стария континент, но без да забравя интересите си в “задния си двор”. Краят на Войната е поставен, но само да се открие фронт за нов вид война - студената война. Имайки предвид настъпващата комунистическа заплаха, целите на американската външна

⁷ Perez Concepcion, H., El peligro mayor: seleccion de textos historicos acerca del desprecio y las ambiciones yanquis por Cuba, Habana& Editora Politica, 1993, Tratado sobre la Isla del Pinos entre la Republica de Cuba y los Estados Unidos, p.56-59

⁸ Е. Пенчева, Шансовете на демокрацията в Латинска Америка, ИК “Интелект-А”, С., 1997., с. 69

⁹ пак там, с. 76-77

¹⁰ пак тамс. 77

политика се очертават в ограничаване икономическите и политически връзки на южноамериканския континент със Съветския съюз и нахлуването на комунистическите идеи, и подчиняването на политиката на латиноамериканските страни, което позволява намесата на САЩ във вътрешните им работи. Войната за сфери на икономическо и идеологическо влияние е започнала. За Съединените щати Латинска Америка е от жизнено важно значение. В един от документите по онова време се казва:

“В качеството си на съюзник на Съединените щати в случай на една нова обща война, Латинска Америка може да направи много повече, отколкото само да ни снабдява със стратегически материали. Тя може да помага за охраната на съобщителните линии и морски пътища, включително на Панамския канал. Както по времето на Втората световна война, Латинска Америка може да ни предостави военновъздушни и военноморски бази и войски, обучени да използват унифицирано въоръжение... Може да се очаква, че в недалечно бъдеще някои от латиноамериканските държави ще станат наши силни съюзници.”¹¹

Намесата на САЩ във вътрешните работи на латиноамериканските републики нараства като умело се използват държавни преврати и налагането на военно-диктаторски режими, с “правилно”проамериканско отношение. Съответно северноамериканците налагат подписването на двустранни неравноправни договори от военнополитически и икономически характер. Правителствата, които не се подчиняват сляпо на интересите на “силния” съсед, тези, които не съзнават същността на понятието “добросъседски” отношения и по този повод излагат претенциите си за водене на независима политика, много бързо намират смъртта си или биват сменени.

Един от инструментите, чрез които САЩ умело постигат целите си е ЦРУ – Централно разузнавателно управление, създадено през 1947г. със съгласието на президента Труман. От начало функцията му се изразява само в събиране и анализиране на информация, но не и провеждане на тайни операции в чужбина, но с течение на времето и с нарастващата международна динамика, управлението започва да се занимава с широк спектър от дейности. През 1963г. самият Труман ще каже: “Когато създадох ЦРУ, и през ум не ми е минавало, че то ще бъде замесено в тайни разузнавателни операции в мирно време”.¹²

След войната, усилията на американската дипломация към създаването на легални начини за намеса във вътрешните работи, включително и за използването на военна сила в страните от латиноамериканския континент са още по-активни. Пример за това е “доктрината Ларета”, план на уругвайския министър на външните работи за колективна намеса на американските републики във вътрешните работи на всяка държава на континента, която “нарушава правата на човека и принципите на демокрацията”. Планът

¹¹ The Department of State, Report to the President, United States – Latin American Relations, Department of State Publication 5290. Washington, 1953, p.4, цит. по История на дипломацията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.614

¹² Стивън И. Амброуз, Стремение към глобализъм. Американската външна политика от 1938 до началото на 90-те години, изд. П.Берон, С. 1995, с.106

е формулиран и изпратен на 21 ноември 1945г. до правителствата на всички латиноамерикански правителства и САЩ. Отговорът на Съединените щати е “безусловно присъединяване”, докато отговорът на южноамериканските държави е категоричен отказ, тъй като доктрината нарушава принципа за ненамеса във вътрешните работи.¹³

След категоричното отхвърляне на “доктрината Ларета”, следва “планът Труман” за “Стандартизация на въоръженията и уеднаквяване на обучението и организацията на армиите на американския континент” от 1946г.

“Платът Труман” предвижда въоръжените сили на латиноамериканските страни да се снабдят със стандартни въоръжения, произведени в САЩ, да се установи единна система на организация на техните армии, да се въведе задължителна военна служба, командният състав да се подготвя под ръководството на военни мисии на САЩ, да се уеднаквят цялата военна политика и тактическите доктрини, да се създаде постоянен временен орган от председателите на генералните щабове на всички американски държави.¹⁴ Този план също среща негативното отношение на страните от съседния континент. Те разбират, че резултатът от неговото реализиране “би било преминаване на цялата военна машина на страните от Западното полукълбо в разположение на САЩ”.¹⁵

През 1945 г. е приет Чапултепекския акт, който предвижда сключването на договор за “отбрана” на Западното полукълбо. Следващата стъпка на американското правителство е свикването на Междумериканската конференция “за гарантиране на мира и сигурността на американския континент”, състояла се в Рио де Жанейро от 15 август до 2 септември 1947г., чиято подготовката започва след приемането на Чапултепекския акт.

На конференцията възникват разногласия относно естеството на дебатите. Представителите на Южния континент предлагат да бъдат разгледани въпросите за оказване на икономическа помощ, както и мерки за решаване на техните икономически проблеми. Кубинската делегация предлага в “договора за отбраната на Западното полукълбо” да бъде включена точка против “икономическата агресия”, което би дало защита на латиноамериканските икономики от експанзията на американските монополи. САЩ успяват да отложат обсъждането на икономическите въпроси за конференцията на Американските държави през 1948г. в Богота.

След оказването на силен натиск Съединените щати успяват да постигнат подписването на пакта за “взаимна помощ” на 2 септември 1947г. Договорът потвърждава залегналото в Чапултепекския акт положение, че “въоръженото нападение от страна на която и да било държава срещу една от американските държави ще се счита за нападение срещу всички американски държави...”¹⁶ (чл.3).

Характерът на пакта от Рио де Жанейро предвижда възможността за пряка намеса на САЩ във вътрешните работи на латиноамериканските страни за борба срещу освободителните и революционните движения:

¹³ История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.619-620

¹⁴ История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.621-622

¹⁵ История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.622

¹⁶ Цитирано по История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.624

“Ако неприкосновеността, или териториалната цялост, или суверенитета, или политическата независимост на която и да било американска държава бъдат нарушени от агресия, която не представлява военно нападение, или извънконтинентален или вътрешноконтинентален конфликт, или от който и да било друг факт или ситуация, които могат да представляват заплаха за мира в Америка, консултативният орган трябва незабавно да се събере с цел да съгласуват мерките, които трябва да бъдат взимани в случай на агресия, за да се окаже помощ на жертвата на агресията, или във всеки случай, мерките, които трябва да бъдат взети за общата отбрана и за запазване на мира и сигурността на континента.”¹⁷(чл.6)

Член 8 конкретизира предвидените в договора санкции, за всяка страна нарушаваща договорните правила, а по неписаната логика на американската политика – агресия, подлежаща на санкциониране е всяка антиимпериалистическа проява. Санкциите включват: отзоваване на ръководителите на дипломатическите мисии; скъсване на дипломатическите отношения; скъсване на консулските отношения; пълно или частично прекратяване на икономическите отношения [...]; употреба на въоръжена сила.¹⁸

Само едно десетилетие по-късно тези санкции ще бъдат приложени успешно върху държавата-бунтар, мъничката Куба, дръзнала да наруши американските изисквания за “партньорство” и “добросъседство”.

Конференцията в Богота се провежда между 30 март и 2 май 1948г. Основната цел е реорганизацията на Панамериканската общност, преименувана на Организация на американските държави и приемането на Устава на ОАД – основният пакт на междуамериканските държави, препоръчан от Чапултепекския акт от 1945 година. Разглеждат се също въпросите за междуамериканското икономическо сътрудничество; за дейността на специализираните междуамерикански организации; юридически, политически, социални и културни въпроси. С реорганизацията се цели засилването на военнополитическата дейност на ОАД за борба срещу левите сили и преследването на прогресивните демократични организации в латиноамериканските страни под лозунга за борба с комунизма.¹⁹

А комунизмът съвсем скоро ще започне да чука на вратата на САЩ от отсрещния бряг на Флорида-Куба.

След Втората световна война американските инвестиции в Куба достигат внушителни размери: американците контролират 80% от обществените услуги, притежават 40% от производството на захар, 90% от разработените мини и заемат основната стратегическа позиция на острова – залива Гуантанамо. Кубинската икономика е зависима от Вашингтон – там се определя количеството захар, основното производство на Куба, което ще бъде внесено в САЩ.²⁰

¹⁷ История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.624

¹⁸ Пак там., с.625

¹⁹ История на дипломатията, т.5, кн.1, Партиздат, С. 1978г., с.627

²⁰ <http://peoples.ru/state/king/cuba/batista>, 31.08.2005, виж също Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с. 180-181

По това време начело на Куба е диктаторът Фулхенсио Батиста, който е приел доминиращата роля на Съединените щати и американските капитали. Батиста отлага поземлената реформа, както и други подобрения, с които се е ангажирал. Икономическата политика на правителството спомага за забележителното укрепване на позициите на американския капитал в кубинската икономика. Редица договори със САЩ откриват широки възможности за прехвърляне на печалбите от Куба на континента. На американските компании са предоставени изгодни концесии в нефтените проучвания, в продажбите на бензин. Още през първата година от управлението на Батиста в страната започват да действат около 100 нови американски компании. В ръцете на кубинските филиали на американските банки се оказва $\frac{1}{4}$ от всички влогове в страната.

За годините на режима на Батиста американските компании изнасят от Куба не по-малко от 800 милиона долара чиста печалба. В резултат на "ножичните цени" на кубинските и американските стоки, Куба губи само през 50-а година не по-малко от един милиард долара. Бъдещата аграрна страна с все по-разширяващи се мащаби продължава да внася продоволствия от САЩ.

Под натиска на Вашингтон Батиста провежда политика на съкращаване на производството и експорта на захар. Делът на острова в световното производство на захар през 50-те години спада от 20 на 11%.

Стремежът на американския капитал да не допусне индустриалното развитие на Куба довежда до практически срив в такива отрасли на промишлеността като тютюневата, обувната, дървообработващата и др.

Фактически Куба се превръща не толкова в икономическа, колкото в идеологическа колония на САЩ, като при това Батиста не забравя и личните си интереси. За предоставяне на концесии на индустриалците или за разрешение за създаване на нови компании, генералът получава до 50% от цената на крайната сделка. По такъв начин той става акционер в 40 компании. Процъфтяват корупцията и кражбата на държавни средства. Обществото все по-видимо се разделя на много богати и много бедни.

Диктаторът, обявявайки се за върл противник на комунизма се нахвърля върху Народно социалистическата партия. Под предлог борба с навлизането на комунизма, правителството жестоко се разправя с всички противници на диктатурата.

С приближаването на изборите терорът в Куба се усилва. По целия град се движи войска, която поставя под свой контрол избирателните райони. Широко се практикува подкупването на сътрудници в радиото, вестниците. Милиони песо са похарчени за предизборна правителствена кампания.

В крайна сметка Батиста отново заема президентското кресло. Избраният нов конгрес, съставен основно от негови привърженици, на 2 февруари 1955г. изразява готовността си да поддържа президента.

САЩ също не закъсняват да окажат на Батиста морална подкрепа. През юни същата година се разширява американско-кубинското съглашение за военни помощи, в

резултат, на което боевата подготовка на кубинската армия изцяло преминава в ръцете на американските военни мисии в Хавана.

От своя страна Батиста се стреми да убеди Вашингтон в това, че Куба, както се изтъква в речите му в кубинския конгрес, е свързала съдбата си със “своя велик съюзник” САЩ. Батиста даже възнамерява да прокара през Куба международен морски канал, подобен на Панамския, който би съкратил пътя на САЩ към северните брегове на Латинска Америка. В Куба проектът не намира решителна подкрепа и се налага да бъде отхвърлен.

По същото време в страната стават обичайни политическите убийства. В протест срещу репресивните мерки и корупцията през декември 1955г. захарните заводи започват стачка. В знак на солидарност я подкрепят работниците от тютюневите фабрики, железничари, студенти, търговци на дребно. Като резултат в много населени места има въоръжени стълкновения с полицията, с жертви и ранени.

В борбата срещу Батиста се включват нови и нови сили. Недоволство има даже и в офицерския корпус. През април 1955г. е разкрит офицерски заговор начело с полковник Р. Баркин. Заговорът не е политически, а с чисто кастровистки характер.

През ноември 1956 след още един неуспешен опит за въстание, предприет от Кастро заедно с други опозиционни организации, в отряда му остават само 12 човека. През пролетта на 1957г. този малочислен отряд се превръща в истинска партизанска армия.

Съпротивлението срещу диктатурата в страната нараства. Още през януари 1957г. в Сантяго се провежда внушителна женска демонстрация под лозунга: “Спрете да убивате синовете ни”. На протести срещу терора излизат и работниците от захарните фабрики.

На 13 март 1957г. въстаническата организация “Революционен щаб” извършва нападение на президентския дворец в Хавана. Целта е да се разправят с Батиста, а след това по радиото да се обърнат към жителите на столицата с апел да вдигнат въстание.

Предчувствайки незавидния си край, Батиста обявява “демократични” избори, насрочени за 3 ноември 1958г. Той разчита, че президентските избори ще разредят напрежението и че ще съумее да спаси режима си. На изборите той не предлага своята кандидатура, а тази на Андреас Ревера – своя личен секретар, заемащ през годините поста премиер-министър.

Народът не отива на избори. В Хавана в тях взимат участие едва 25% избиратели, а в Сантяго де Куба, едва 2%. На 20 ноември, А. Ревера е провъзгласен за президент.

През ноември 1958г. ЦРУ и държавният департамент стигат до извода, че Батиста трябва да напусне Куба. Към острова се отправя специалният емисар и личен приятел на Батиста, натрупал с негова помощ огромно състояние – У. Поули. На 9 декември той се среща със Батиста и му излага следния план: 1. Да състави временно правителство най-вече от средите на умерените противници на режима. 2. Самият Батиста и семейството му да се заселят в Дейтън /САЩ/ в самостоятелна вила; 3. Да направи така, че новото правителство да не преследва привържениците на режима; 4. След 18 месеца да обяви

избори и 5. Да направи така, че новото правителство да се отнесе враждебно към Кастро и неговите хора.”²¹

Планът е съгласуван с президента Айзенхауер, но Батиста не го знае и отхвърля предложенията.

В нощта на 17 декември в извънградската вила “Кукине” се състои среща между кубинския президент и американския посланик в Куба Ърл Смит. Посланикът лишава диктатора от последната надежда, че САЩ в този момент ще се стремят да усилят позициите му.

Не по-малко безнадеждно положение се създава и в собствения му лагер. В последните дни на декември между него и “дясната му ръка” генерал Табернил се провежда откровен разговор. “Мнозина се надяват, - казва Табернил, - че си давате сметка за ставащото, но ви се иска да се борите за дело, което е загубено, единствено от съображения за чест или самолюбие. Всички мислят, че чакате последния момент за абдикация, за да се самоубиете. [...] ще ви кажа откровенно, офицерите с които съм разговарял, ви считат за самоубиец”²².

2. САЩ и Кастро – противоречия и криза

Все още докато Батиста е на власт, а Куба атакувана от партизански отряди за свалянето му, САЩ внимателно следят събитията там. Кастро е твърде близък с комунистите и това, което ѝ остава на Америка е да търси среден вариант между Батиста и Кастро. Няколко месеца преди 1 януари 1959г. правителството на Съединените щати прави опити да попречи на триумфа на кубинската революция. В мемоарите си президентът Айзенхауер признава за някои от тези акции. Кубинските изследователи смятат, че най-голямата фалшификация на истината от това време е “политиката на не намеса” в Куба. В мемоарите на експрезидента четем:

”Заплахата от комунизма в Латинска Америка, въпреки че никой от нас не го знаеше в онзи момент щеше да се прояви открито за първи път не на латиноамериканския континент, а на остров Куба. Там един брадат младеж, наречен Фидел Кастро, беше успял да обедини една банда от хиляда партизани.....в планините на Ескабрай, сила, която обещавахе да свали корумпирания.....диктатор Фулхенсио Батиста и да сложи край на репресиите и бруталността на полицейската държава.”

По натам президента продължава: “В продължение на цялата 1958 година Съединените щати следват грижливо политиката на не намеса в Куба, въпреки, че сантименталната подкрепа на Кастро е доста разпространена.[....] Очевидно Кастро беше завоювал емоционалната подкрепа и сега решителната материална опора, кубинския народ”.

²¹ <http://peoples.ru/state/king/cuba/batista>, 31.08.2005

²¹ <http://peoples.ru/state/king/cuba/batista>, 31.08.2005

“По време на ускорения курс на тези събития в последните дни на 1958г., ЦРУ за първи път изрази, че победата на Кастро може би няма да отговаря на най-големите интереси на САЩ.”

Айзенхауер казва, че предишните доклади, които е получавал относно вероятната комунистическа ориентация на Кастро е считал за съмнителни, тъй като са били от хора в услуга на Батиста.

“Комунистите и други екстремни радикали изглежда са проникнали в движението на Кастро, - казва Алън Дълес. – Ако Кастро поеме властта, те вероятно ще участват в управлението”.

Съмненията: “Един от съветниците ми препоръча... Съединените щати да подкрепят Батиста като по-малкото зло. Отхвърлих тази идея. Ако Кастро се окажеше толкова лош, както казваше службата (ЦРУ), то нашата единствена надежда беше за някакъв вид “трета сила” – не диктаторска, нито кастристка, нито батистка.” [...] Сега е лесно да гледам назад и да чета комунизма в действията на Кастро. Освен това, по онова време липсваха заключителните доказателства.”²³

На 1 януари 1959 година след ожесточени битки, въстаническите отряди начело с Фидел Кастро влизат в Хавана и слагат край на старата диктатура.

Кастро започва демократични реформи като назначава в правителството видни либерали. Естествените очаквания на Съединените щати са, че той ще възстанови гражданските права, ще започне плавна компенсационна поземлена реформа и ще приеме лидерството на САЩ, но нищо такова не се случва. Кубинският лидер започва широка поземлена реформа и национализация на американската собственост без никакви компенсации. Много от либералите и съмишлениците му напускат страната и отиват в изгнание.

В същото време Хрушчов поздравява младата революция, като обявява провала на “доктрината Мънро” и през февруари 1960г. подписва търговско споразумение, според което СССР ще закупува кубинската захар и ще доставя на острова петрол и машини. Кастро се обръща към щатите за отпускане на заеми, но отговорът е категоричен отказ. Отношенията между двете държави рязко се влошават.²⁴

На 19 октомври 1960г. е обявено търговското ембарго за Куба. Документът гласи: “Търговският Департамент на Съединените Щати днес забрани товаренето на разнообразни стоки за Куба....заедно с отказа за рафиниране на суров съветски петрол и понижаването на квотата на кубинската захар на американския пазар...Взетата мярка в съгласие с акта за контрол на експорта, прави изключение единствено за медицинските продукти и определени медицински доставки”²⁵

²³ Perez Concepcion, H., El peligro mayor: seleccion de textos historicos acerca del desprecio y las ambiciones yanquis por Cuba, Habana& Editora Politica, 1993, La no intervencion de Eisenhower, p.82-86

²⁴ Стивън И. Амброуз, Стремех към глобализъм..., с. 181

²⁵ Perez Concepcion, H., El peligro mayor:..., El Embargo Comercial, p. 94

Съединените щати получават неприятна изненада – нота, декларираща, че правителството на Куба е решило да намали персонала в Посолството и Консулството на САЩ на 11 души. Срокът за напускането на персонала с изключение на гореспоменатите единайсет човека е 48 часа. На 3 януари Айзенхауер официално прекъсва дипломатическите отношения с Куба.²⁶

Настъпва времето за нови избори в САЩ и победител е младият демократ Джон Ф. Кенеди. Това, което наследява от старата администрация е кубинския проблем – решението за нахлуване на острова ще бъде негово. Айзенхауер е дал зелена светлина на ЦРУ за разработване на планове за свалянето на Кастро. Планът получава кодовото название “Плутон”. В края на 1960г. започва обучението на кубински емигранти, като идеята е те да се разположат в отдалечен район от Куба, откъдето с тайната помощ на американските агенти да започнат действията срещу Кастро.

На 14 април 1961г. Кенеди взема фаталното решение и заповядва да започне операцията. На 15 април три американски самолета Б-2 натоварени с емигранти се опитват безуспешно да бомбардират военновъздушните бази на острова. На 17 април кубински контрареволуционери дебаркират с американски кораби в залива на Свинете край Пляя Хирон. Кастро се оказва изключително добре подготвен и десантът е отблъснат след 72 часа. Нахлуването се оказва пълен провал. Съмненията и страховете на Кенеди се оправдават. Разстроен след неуспешната авантюра, той горчиво възкликва: “Още един такъв провал и с моята кариера е свършено.”²⁷

Новият президент не спира дотук в стремежа си да възстанови загубения си престиж и в дискредитирането на комунистическото си съседче.

През същата година в Пунта дел Есте, Уругвай е свикана специална сесия на Икономическия и социален съвет на Организацията на американските държави. На нея е обсъдена и приета програмата “Съюз за прогрес”, както и “Харта от Пунта дел Есте”. В двата документа са изложени целите и задачите на програмата, както и проекти за икономически и социални мероприятия, които да се осъществят в рамките на програмата. В общи целта е да се затвърди влиянието на САЩ в Латинска Америка и да нараснат печалбите на американските монополи.

Съгласно “Съюз за прогрес” правителството на Кенеди се ангажира с отпускането на близо 2 милиарда долара годишно в продължение на десет години. От тях 1,1 млрд. по правителствена линия и 900 млн. чрез американски и западноевропейски частни капиталовложения, а също и чрез заеми от международни организации.²⁸ Трябва да се подчертае, че тази загриженост на САЩ към социалното и икономическо развитие на южните съседи са продиктувани от стремежа да бъде отслабена или предотвратена революционната вълна, да бъде отслабено влиянието върху латиноамериканските народи

²⁶ Perez Concepcion, H., El peligro mayor... Ruptura de las relaciones diplomaticas y consulares del gobierno de los Estados Unidos con el gobierno revolucionario de Cuba, p.97-98

²⁷ Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с. 186, също А. Громико/ А. Кокошин, Братя Кенеди, Партиздат, С. 1988, с.125-144

²⁸ А. Громико/ А. Кокошин, Братя Кенеди, Партиздат, С. 1988, с.231-232

на действително прогресивните социални и икономически реформи, извършващи се в Куба.²⁹

Отначало програмата на Кенеди намира подкрепа в някои страни от съседния континент, но когато стават ясно чии интереси ще обслужва, интересът към програмата спада.

Друг функциониращ метод за “притискане” е използването на политическа пропаганда и икономически натиск върху латиноамериканските страни в Организацията на американските държави. “Успехът” е постигнат на Осмата среща на Консултативния Съвет на Министрите на външните работи на Американските републики, проведена на 31 януари 1962 година в град Пунта дел Есте. На нея е постигнато осъждането и отстраняването на революционна Куба от Организацията поради:

“...Настоящото правителство на Куба се идентифицира с принципите на марксистко-ленинската идеология, наложи един политически, икономически и социален режим базиран на тази доктрина и приема военна помощ от комунистически извънконтинентални сили, включително заплахата за военна намеса на Съветския съюз в Америка...

Очевидно е, че отношенията на кубинското правителство със съветско-китайския блок прави неспособно споменатото правителство да изпълнява задълженията, уточнени в Устава на Организацията и в Междумериканския Договор за взаимопомощ ...”³⁰

Обвиненията в опит за провеждане на независима политика са много, а санкциите за това дръзко поведение придобиват реален израз на всякакво ниво. Под натиска на САЩ Куба е изключена от Организацията като несъвместима с целите и принципите ѝ. И не само това, под същия натиск повечето страни-членки на ОАД късат дипломатическите си отношения с Куба.³¹

Въпреки усилията и натиска на САЩ за ограничаване на революционната вълна на континента, Куба е свободна. Извоюваната свобода и желанието за независима политика са не само извор за вдъхновение за народите в съседните страни, но и остър трън в петата на Америка.

Кенеди е притиснат не само от проблемите на латиноамериканския континент, а и от задънената ситуация в Европа. Един от стремежите му е да бъде силен и според убежденията си, той смята, че с руснаците може да се справи само от позиция на силата. Кенеди иска да разполага с възможността да се намесва навсякъде, стратегията наречена гъвкаво реагиране.³²

Рязкото увеличение на военния потенциал довежда до ответната реакция в Съветския съюз и резултатът е затварянето в омагьосания кръг на надпреварата в

²⁹ А. Громико/ А. Кокошин, Братя Кенеди, Партиздат, С. 1988, с.232-233/ История на дипломатията, т.5, книга2, с.658-659

³⁰ Perez Concepcion, H., El peligro mayor: ... Por mandato supranacional, p.115-120

³¹ Венецуела, Колумбия, Перу, Парагвай, Гватемала, Никарагуа, Хаити, Салвадор, Хондурас, Панама и Коста Рика., История на дипломатията, т.5, книга2, с.660

³² Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с. 188

ядреното въоръжаване. Проблемите не се решават, а само още повече се задълбочават. Берлинският въпрос остава частично разрешен. Хрущов избира гениален ход като издига стена, с която спира “изтичането” на източногерманци към Западен Берлин, но освен трагедията на милиони хора, нищо не печели, с нищо не променя военното превъзходството на американците. Започва да търси възможност за промяна на стратегическия баланс на силите и я намира в Куба. За решението разказва Фьодор Бурлацки – тогавашен сътрудник в ЦК на КПСС:

Половин година след приключването на Карибската криза редактирах писмо, което Хрущов бе продиктувал за Фидел Кастро. Там той се опитваше да обясни защо го е помолил да разположи ракетите и защо след това ги изтегли. Както е известно, първата версия, на която Хрущов публично наблягаше, беше следната: че след събитията в Залива на свинете Куба трябва да бъде защитена от американска агресия. В действителност Хрущов пишеше, че веднъж се разхождал във Варна на брега на Черно море заедно с маршал Родион Малиновски. Той му казал, че оттатък, на другата страна на Черно море, в Турция е разположена военна база на САЩ с ракети и ядрени бойни глави, която може за 5-6 минути да унищожи Киев, Харков, а след 10-12 минути – Москва.

Хрущов попитал Малиновски: защо те могат да си позволят да имат бази в Турция, Италия, Англия, а ние не можем да имаме база близо до Америка, например в Куба? На което Малиновски отговорил: Разбира се, че може, ако Кастро се съгласи..³³

И така, Куба е въпрос на престиж. Хардлайнерите от двете страни натискат лидерите си за по твърда позиция и поддържане на статуквото на студената война. “Затопляне на отношенията” е признак на слабост, а не проява на здравия разум.

В Куба, руснаците са увеличили помощите като са включили и военни доставки. През август, въпреки предупреждението на Кенеди Съветите да не дават на кубинците нападателно оръжие, кипи строежа на площадки за балистични ракети със среден обхват на действие. Операцията за тайното инсталиране на ядрено оръжие е с кодовото название “Анадир”. Според нея на острова трябва да бъдат изпратени 50874 човека военен персонал; пет подразделения ядрени ракети, три от тях технически снабдени за ракети Р-12 (SS-4 по обозначенията на НАТО) и две за Р-14³⁴. Покрай ракетите се включват четири моторизирани подразделения, два танкови батальона, ескадрила с изстребители МИГ-21, 42 леки бомбардировача ИЛ-28, две подразделения крилати ракети, няколко батареи зенитни оръдия с 12 подразделения ракети СА-2 (с 144 пускови установки). Всяко моторизирано подразделение се състои от 2500 човека, а два танкови батальона са снабдени с съветски танкове Т-55.³⁵ Списъкът на военните съоръжения е много дълъг като

³³ Вестник Монитор, 22.10.2002; Неизвестни подробности около Карибската криза / по в. Известия, 21 октомври

³⁴ Р-12 са с радиус на действие 1700 км. и Р-14 са способни да покриват двойно разстояние.

³⁵ А. Фурсенко, Тимоти Нафтали, Адская игра. Секретная история Карибского кризиса 1958-1964, глава 6, Анадырь, интернет адрес: http://www.hrono.ru/libris/lib_f/glava6-2.html

включва и ядрени подводници и други.³⁶ От сериозната подготовка на руснаците става ясно, че целта не е тези средства да се окажат под носа на САЩ да защитават Куба, колкото да се направи демонстрация на сила, да се постигне паритет.

Карибската криза започва на 14 октомври 1962 г. Американски разузнавателен самолет U-2 извършва пореден шпионски полет над територията на Куба и прави от голяма височина снимки на кубинската територия. След анализа на лентата става ясно, че това, което се вижда долу са стартови площадки за ракети със среден радиус на действие. На 16 октомври експертните оценки и мнения са представени на Кенеди. Към президента спешно е съставена “кризисна група” от около десетина човека. Кенеди вече е подложен на силен натиск от републиканците, че е допуснал въоръжаването на Куба от руснаците, а и само след 3 седмици предстоят избори за Конгрес. Това кара президента да действа. Той определя главните цели: да бъдат изтеглени ракетите от Куба; да се избегне ядрено стълкновение; да не се изключва възможността от съветски действия другаде, например Берлин; да не се загубва престиж.³⁷

В кризисната група се обмислят различни варианти, като най-агресивните от групата предлагат ядрен удар по ракетните площадки, нанасяне на конвенционален въздушен удар, последван от нахлуване на острова или осъществяване на морска блокада, за да се спрат руските доставки за Куба. Преобладават препоръките за конвенционално нападение и нахлуване, но президентът след известно колебание се вслушва в предложението на брат си за морска блока. Според Робърт Кенеди предимството на блокадата е, че ако тя не подейства, натискът може да бъде засилен.³⁸

На 18 октомври се състои среща между президента Кенеди и министъра на външните работи на СССР Громико. На срещата присъства и съветския посланик А. Добринин. Разговорът се води за Куба и политиката на двете суперсили в тази връзка. Президентът подчертава, че обстановката се е изострила по вина на СССР, като доставя оръжие за острова. Особеното на този разговор е, че нито един от двамата не повдига въпроса за ракетите, а разговорът се води в рамките на обикновена дискусия за “отбранително “ и “нападателно “ оръжие. По-късно става ясно, че снимките на стартовите площадки на съветските ракети са били на бюрото на президента.³⁹

На 22 октомври 1962г. в 17 часа в обръщение към американския народ по телевизията и радиото Кенеди съобщава новината. След като обяснява какво е положението, излага мерките, които вече е разпоредил да бъдат взети, а именно: строга забрана за всички кораби, пренасящи нападателно оръжие за Куба; засилване наблюдението и военните съоръжения на острова; засилване на базата в Гуантанамо, евакуирането на дипломатическия персонал и семействата им, както и поставянето на

³⁶ Според А. Добринин в Куба били разположени 42 ракети със среден радиус на действие, обслужвани от 40-хиляден контингент. За справка виж Строго секретно, А. Добринин-посланик на Съветския съюз при шестима президенти (1962-1986), Продорев&Труд, 2005, с.69

³⁷ Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с.195

³⁸ Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с.195-196

³⁹ Строго секретно, А. Добринин-посланик..., с. 71

повече части на острова в пълна бойна готовност. Всяка ракета изстреляна към Съединените щати или която и да е страна, към която САЩ имат ангажименти, ще се счита за нападение над САЩ и ще изисква незабавен отговор. Съюзниците им в Европа и в ОАД са предупредени за предприетите стъпки. В речта си президентът апелира към Хрущов за незабавното изтегляне на ядрените ракети под контрола на ООН и за намиране на мирно разрешение на този и на другите въпроси, по които имат различия.⁴⁰

Отначало отговорът на Хрущов е агресивен, като обвинява САЩ, че тласкат света сам ядрена катастрофа и заявява, че съветските кораби отправени се към Куба няма да се подчинят на американските разпореждания. Въпреки това, корабите пренасящи военни стоки се връщат обратно.

На 23 октомври Държавният Департамент на САЩ спешно свиква Съвета на ОАД, на което се приема резолюция, в която се отправя апел към латиноамериканските страни да употребят сила срещу Куба. Същият ден в 19 часа и 6 минути президентът Кенеди подписва "Прокламация 3504", с която се обявява въвеждането на карантина около Куба влизаща в сила от 14 часа на 24 октомври 1962г. Прокламацията включва в категорията "нападателно оръжие" не само ракетите тип "земя-земя", "земя-въздух", но и бомбардировачи, бомби, механични и електронни устройства за поддръжка на гореспоменатите.⁴¹

На 23 октомври късно вечерта Робърт Кенеди отива в руското посолство. Пояснява, че идва по своя лична инициатива и че смята за необходимо да обясни кое е довело до сегашното тревожно положение. Кенеди казва: "Най-важно е това, че личните отношения на президента и съветския премиер са сериозно накърнени. Президентът се чувства измамен и тези чувства намериха отражение в обръщението му към американския народ". По-нататък разговорът продължава относно руската лъжа за "отбранителното оръжие". Кенеди казва, че президентът е повярвал на всичко казано от съветска страна и всъщност "е поставил на карта политическата си съдба.... и изведнъж получава достоверна информация, че в Куба, се появяват съветски ракети, които могат да поразят почти цялата територия на САЩ"⁴²

Към края на разговора Робърт Кенеди изглежда поуспокоен и тръгвайки си задава въпроса какви заповеди са получили капитаните на руските кораби пътуващи към Куба след вчерашното изявление на президента и след току-що подписаната декларация за недопускане на нападателно оръжие на Куба. Посланик Добринин отвърща, че знае само за дадените категорични заповеди да не се подчиняват на спиране и обискиране в открито море, тъй като това е нарушение на международните норми за свободно корабоплаване.⁴³

⁴⁰ Perez Concepcion, H., El peligro mayor:....., Discurso del presidente Kennedy de 22 de octubre de 1962, p.121-126

⁴¹ Perez Concepcion, H., El peligro mayor..., Proclama 3504 de 23 de octubre de 1962, p.127-130

⁴² Строго секретно, А. Добринин....с.76

⁴³ Строго секретно, А. Добринин....с.77

На 23 октомври президентът Кенеди изпраща писмо, в което изразява надеждата, че Хрущов ще нареди на съветските кораби да спазват условията на “карантината”, обявена от САЩ.

Същият ден в отговорът на Хрущов се казва, че съветското правителство разглежда нарушаването на свободата на международното корабоплаване и международното въздушно пространство “като акт на агресия, тласкащ човечеството към ръба на пропастта, към световна термоядрена война”. Затова съветското правителство отказва да дава нови разпоредби на своите капитани. По-нататък в отговора се казва: “ние не само ще наблюдаваме пиратските действия на американските кораби в открито море; ние ще бъдем принудени...да предприемем необходимите мерки за защита на нашите права, за което разполагаме с всичко необходимо”.⁴⁴

На 24 октомври посолството на САЩ в Москва предава отговора на американския президент на съветския министър председател. В него отново се прави опит да се прехвърли цялата вина за възникналата криза на съветското правителство. Кенеди изразява безпокойството си от по-нататъшното развитие на събитията и изказва надеждата, че САЩ и СССР няма да предприемат стъпки, които биха влошили още повече възможността събитията да бъдат държани под контрол.⁴⁵

В писмото отговор на Хрущов от 24 октомври се казва, че действията на правителството на САЩ имат ултимативен характер, чиято цел е да сплаши Съветския съюз. Американския президент е призован да направи хладнокръвна преценка на създадалото се положение, без да дава израз на емоциите си.⁴⁶

След по-малко от 24 часа Кенеди изпраща отговор, опитвайки се да обоснове действията си спрямо Куба от лятото и есента на 1962г. Мерките, предприети за укрепване боеспособността на Куба, заявява Кенеди, “изискваха контрадействия, които аз оповестих.” Кенеди изразява съжалението си във връзка с влошаване на отношенията между СССР и САЩ и в същото време продължава да защитава измислената версия, че само едностранните действия на съветското правителство могат да възстановят предишното положение.⁴⁷

По време на Карибската криза американската дипломация разгръща активна политика в ООН, с което целят оправдаване на агресивните действия на САЩ спрямо СССР и Куба. На 23 октомври се провежда заседание на Съвета за сигурност, председателствано от съветския представител В. А. Зорин. В дневния ред на заседанието са включени внесеният от съветския съюз въпрос за нарушаването на устава на ООН и заплахата за мира от страна на САЩ, запитването на кубинското правителство относно агресивните действия на САЩ срещу Куба, както и писмото на САЩ. Заседателната зала е препълнена от дипломати и гости. Пръв взема думата американският делегат А.Стивънсън, който предвидливо се е записал в списъка на ораторите още на 22 октомври, по време на

⁴⁴ Строго секретно, А. Добринин...с.78

⁴⁵ История на дипломацията, т.5, книга 1, с.680

⁴⁶ История на дипломацията, т.5, книга 1, с.680

⁴⁷ Пак там

обръщението на Кенеди по телевизията и радиото. Цялата негова реч се свежда до това да оправдае морската блокада наложена на Куба от правителството на САЩ.

След това Стивънсън внася проекторезолюция с искането руските ракети да бъдат изведени от Куба под наблюдението на представители от ООН. САЩ се съгласяват да не провеждат мерките по карантината, само при положение, че техните искания бъдат изпълнени.⁴⁸ В проекторезолюцията има и точка, съгласно която СССР и САЩ спешно да обсъдят въпроса относно мерките за ликвидиране на съществуващата опасност за сигурността в Западното полукълбо и мира в целия свят и да внесат съответен доклад в Съвета за сигурност. Така чрез проекторезолюцията, под завоалирана и демагогска форма се заменя старата и агресивна позиция на САЩ относно начинът за разрешаване на карибската криза.

В изказването си, представителят на Куба посочва, че агресивните американски действия срещу Куба са продължение на враждебната им политика след победата на кубинската революция. Тези действия представляват пряка намеса във вътрешните работи на Куба, грубо нарушаване на Устава на ООН и на общоприетите норми на международното право.

В изказването на представителя на СССР се препотвърждават агресивните действия на САЩ срещу Куба, както и се подчертава нежеланието на САЩ по пътя на преговорите и личните контакти да си изяснят неясните за тях действия на СССР и са предприели агресивни действия в Карибско море, с което изправят света пред термоядрена война.

На 24 октомври се провежда друго заседание на Съвета за сигурност, на което се развива бурна дискусия по ситуацията в Карибско море. По време на дискусията представителите на ОАР и Гана подкрепят правото на Куба да избира сама политическия си режим и да взема необходимите отбранителни мерки с цел да защити своята свобода и териториална цялост. Двете държави внасят своя проекторезолюция, в която призовават САЩ, Куба и СССР да разрешат конфликта чрез мирни преговори.⁴⁹ Държавите членки на НАТО заемат коренно различна позиция, предвид военнблоковите интереси. Тъй като под натиска на САЩ ОАД също е заела антикубинска позиция, представителите на Венецуела и Чили в Съвета за сигурност подкрепят предложението на Стивънсън. Генералният секретар на ООН У Тан отправя пожелание към всички въввлечени в конфликта страни да се срещнат и обсъдят положението⁵⁰, като изразява готовността си да окаже необходимите услуги.

В отговор на призива на У Тан "да се въздържа от каквито и да било действия, които могат да изострят положението и крият риск от война", съветското правителство заявява, че приема това предложение.⁵¹ Поради забавянето на американския отговора на призива на У Тан, международната обстановка продължава да ескалира. На 25 октомври

⁴⁸ Documents of American Foreign Relations, 1962, p.383

⁴⁹ U.N. Document S/5190, October 24, 1962

⁵⁰ U.N. Document S/PV. 1024, October 24, 1962

⁵¹ Внешняя политика Советского Союза..., с.410, , също Работническо дело, 26 октомври 1962г.

той изпраща нови послания до СССР и САЩ с повторно поставяне на въпроса за мирното решаване на въпроса. В телеграма до председателя на Министерския съвет на СССР У Тан моли да бъдат дадени инструкции на съветските кораби, "които вече са на път за Куба, да стоят настрана от района" на карантината, за да избегнат сблъскване с кораби на Съединените щати, докато се обсъждат различните варианти за възможното споразумение.⁵²

САЩ не оставят без отговор второто послание на У Тан и се съгласяват да вземат мерки, които да изключат сблъскване между американските и съветски кораби. В писмото си до У Тан Кенеди отново твърди, че "настъпателното оръжие" на СССР в Куба заплашва мира.

На 25 октомври обстановката е все така тревожна. В пресата се появяват съобщения, че правителството във Вашингтон обсъжда възможността за масирано нападение на американската авиация на строящите се в Куба ракетни площадки. Сред плановете не се изключва и възможността за нахлуване на острова. Нагнетяването на напрежението е толкова голямо, че по радиото, телевизията и в пресата има предупреждения към американците за привеждане в пълна готовност на системите за гражданска отбрана, противоатомните скривалища, за закупуване от населението на големи количества продукти и стоки от първа необходимост. Кенеди изпраща писмо на Хрущов, в което отново се стреми да докаже, че не той пръв е провокирал кубинската криза. Позовава се на предишния диалог между двете правителства по повод характера на доставките за Куба от СССР. В заключение Кенеди призовава "да се върнем към предишната ситуация".⁵³

Заплахата от ядрен сблъсък продължава. Светът тръпне в очакване.

На 26 октомври Кенеди получава дълго и емоционално писмо от Хрущов, с примирителен характер, отразяващо объркаността на съветския лидер. Хрущов отново оспорва правилността на квалификациите на президента Кенеди за съветските ракети като нападателно оръжие и продължава да твърди, че те имат само отбранителен характер и са изпратени по молба на кубинското правителство единствено за отбрана на Куба. По-нататм той казва, че Куба вече е получила необходимите средства за отбрана. "Съветското ръководство няма намерение да напада САЩ. Войната между СССР и САЩ би била самоубийство. Идеологическите различия трябва да се решават с мирни средства. Нека нормализираме нашите отношения." Хрущов предлага следното: съветската страна обявява, че корабите, пътуващи за Куба, няма да осъществяват каквито и да било военни доставки; американската страна заявява, че САЩ няма да предприемат интервенция срещу Куба и няма да поддържат сили, които имат такива намерения. Той намеква също, че при такова решение причината за разполагане на съветски ракети в Куба ще бъде изобщо отстранена.⁵⁴

⁵² Documents of American Foreign Relations, 1962, p. 389-391

⁵³ Строго секретно, А. Добринин...с.79

⁵⁴ Пак там, с.80

На 27 октомври в Белия дом е ясно, че Хрущов е готов на политически компромиси. Преди да е подготвен отговора на писмото, пристига второ спешно послание от Хрущов. В него ясно се изразява съгласието на СССР да изтегли ракетите си от Куба, но поставя въпроса за “цената”. Към задължението да не нападат Куба, Хрущов предлага “от Турция да бъдат изтеглени аналогичните американски военни средства”. Проблемът с отговора на писмото възниква от желанието на Хрущов да предаде по радиото посланието си, с което ще се измести въпроса за турските бази в контекста на кубинската криза, което пък Кенеди всячески се старее да избегне.

Същият ден Кенеди отговаря, но в отговора на последното послание на Хрущов няма и намек за ракетите в Турция. В отговора се изразява готовността СССР да изтегли от Куба своите ракети и друго нападателно оръжие, а САЩ да отменят блокадата и да дадат гаранции, че Куба няма да бъде нападната нито от тях, нито от друга западна страна.

В събота вечерта на 27 октомври посланикът на СССР в САЩ отива в кабинета на Робърт Кенеди. Поставен е ултиматум на съветския представител, че ако САЩ не получат уверение до следващия ден, че ракетите ще бъдат отстранени, “ние ще ги отстраним”. Добринин пита на какъв компромис са готови Съединените щати. Р.Кенеди повтаря условието от отговора до Хрущов по-рано същия ден, но без да се засяга въпроса за Турция. Идва ред на мъчителния въпрос и съветският посланик го поставя. Кенеди има отговор. Пояснява, че всъщност президента отдавна е решил изтеглянето на ракетите от Турция и Италия, но поради административни спънки нещата се забавили, както и поради съпротивата на Турция, “но според нас скоро тази криза ще бъде преодоляна, ракетите ще бъдат отстранени.”

Макар и устно, руснаците получават обещанието. На другия ден Добринин съобщава на Робърт Кенеди, че съветските ракети ще бъдат изтеглени от Куба. Сделката е сключена.⁵⁵

Светът отдъхва. Идва време за осмисляне на поуките.

Руснаците научават, че не могат да имат военен паритет със Съединените щати, Кенеди се научава да е по-сдържан в преценките си и не толкова рязък в твърденията си. Правителството му започва вместо да парадирва с военна сила, да изтъква необходимостта от мир и намаляване на въоръженията. Двете правителства си дават ясната сметка за изключителното значение на диалога и конфиденциалните канали. През следващата 1963 година се подписват споразумения за създаването на “гореща линия” между двете правителства, както и договор за частична забрана на ядрените опити. Най-важното заключение, до което стигат СССР и САЩ е, че две супер сили не могат и не трябва да решават противоречията си по военен път, още по малко ядрен, защото актът ще е еднократен. След това няма да има какво да се решава. Това, което прави политиките “големи” при решаването на кризисни ситуации е проявата на добра воля. -

⁵⁵ Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм..., с.200

Използвана литература:

1. История на американския народ, Пол Джонсън, РИВА, 2000
2. Е. Пенчева, Шансовете на демокрацията в Латинска Америка, "Интелект", С., 1997
3. Perez Concepcion, H., El peligro mayor: seleccion de textos historicos acerca del desprecio y las ambiciones yanquis por Cuba, Habana& Editora Politica, 1993
4. The Department of State, Report to the President, United States – Latin American Relations, Department of State Publication 5290. Washington, 1953
5. Стивън И. Амброуз, Стремеж към глобализъм. Американската външна политика от 1938 до началото на 90-те години, изд. П. Берон, С. 1995
6. История на дипломацията, т.5, книга.1, Партиздат, С. 1978г
7. А. Громико/ А. Кокошин, Братя Кенеди, Партиздат, С. 1988
8. <http://peoples.ru/state/king/cuba/batista>, 31.08.2005
9. А. Добринин, Посланик на Съветския съюз във Вашингтон при шестима президенти (1962-1986), Строго секретно, ИК Прозорец & Труд, 2005
10. А. Фурсенко, Тимоти Нафтали, Адская игра. Секретная история Карибского кризиса 1958-1964, глава 6, интернет адрес: http://www.hrono.ru/libris/lib_f/glava6-2.html
11. Работническо дело, 26 октомври 1962г.
12. Вестник Монитор, 22.10.2002; Неизвестни подробности около Карибската криза / по в. Известия, 21 октомври
13. U.N. Document S/5190, October 24, 1962
14. U.N. Document S/PV. 1024, October 24, 1962
15. Documents of American Foreign Relations, 1962